

Till Jord- och skogsbruksministeriet

Ärende: VN/21436/2021

Natur och Miljö utlåtande till Utkast till statsrådets förordning om användningen av fosfor i jordbruk och trädgårdsodling samt vid anläggning av grönområden och miljöbyggande

Natur och Miljö tackar för möjligheten att få delta i beredningen av statsrådets fosforförordning.

Övergödning är det största problemet i Finlands vattendrag och strömmande vatten lider dessutom allmänt av igenslamning. Av kustvattenarealen har endast 13 procent god ekologisk status. För att motarbeta näringsutlakningen är det viktigt att minska på fosfors belastning inom jordbruk, trädgårdsodling och grönområdesanläggning. I Finland står jordbruket för kring 60 procent av alla antropomorfa fosforutsläpp. Åkrarnas belastning på vattendragen påverkas förutom av deras jordart och lutning även av odlings- och markbearbetningsmetoderna samt väderförhållandena. I södra Finland späder vinterregn på belastningen. Klimatförändringen kommer att sannolikt att öka utlakningen av fosfor ytterligare.

Det viktigaste ingreppet är att minska på åkrarnas höga fosfortal på en så stor areal som möjligt. Åkrarnas fosfortal, dvs. markens fosforhalt, har ett starkt samband med fosfors urlakningspotential. Fortfarande är fosfortalet på ungefär hälften av åkerjordarna så högt att fosforgödsling inte ökar skörden ifall man odlar spannmål eller vall. Lagförordningen ämnar utvidga regleringen av fosfor till att gälla alla gårdar och inbegripa såväl gödselprodukter som naturlig gödsel. Dessa förslag anser Natur och Miljö vara av största relevans.

Natur och Miljö noterar att vid regleringen av anläggning av grönområden och miljöbyggande är de föreslagna nivåerna påfallande höga. Förordningen tillåter en årlig användning av fosfor på grönområden som skiljer sig åt från den tillåtna mängden i övrig livsmedelsproduktion. Detta bör enligt Natur och Miljö granskas vidare.

Förslaget om att sänka den övre gränsen vid vissa utvalda växters fall såsom kål och lök anser Natur och Miljö vara vettigt. För att effektivisera reduktionen av fosfortalen kunde även sockerbeta och potatis läggas till på listan om växter med behov av särskild känslighet. Att justera fosforgödslingen enligt växternas behov (behovsprövad fosforgödning) är en insats som fortsatt bör fokuseras på för att råda bot på de höga fosforvärdena.

Natur och Miljö framhåller att det är viktigt att beakta hur fosforförordningen inverkar på val av växtunderlag i växtodling. Vi framhåller att det skulle vara viktigt att med fosforförordningen främja en minskning av bruket av växttorv som växtunderlag, och inte tvärtom, som påpekats i ett tidigare utlåtande till remissen; att förslaget till fosforförordningen försvårar en minskning av växttorven.

En grupp som drabbas av den utvidgade förordningen är gårdar med ekologisk produktion som har åkrar med höga fosforvärden. Dessa kommer inte, enligt förslaget, att kunna gödsla sina åkrar med naturgödsel, vilket sänker lönsamheten inom den ekologiska produktionen. En

sådan här utveckling är inte acceptabel. Det är viktigt att med fosforförordningen främja en utveckling av fler ekologiska lantbruk, inte färre. Natur och Miljö anser att det vore viktigt att förutom att uppmuntra till en total minskning av fosforbelastning med naturgödsel även minska på mängden inköpt handelsgödsel. En minskad import av handelsgödsel gynnar både miljön, ekonomin och vår självförsörjningsgrad. Natur och Miljö betonar att ekologiska jordbruk bidrar till en bättre jordmån i form av bl.a. högre bördighet och växtlighet med djupare rotsystem, vilket gör att näringsämnen binds bättre till jordmånen. Ekologisk växtproduktion bidrar till mindre erosion av näringsämnen vilket bör bättre beaktas i fosforförordningen och också med beaktande av en tilltagande klimatförändring som förutspås öka problemen med urlakning av näringsämnen från åkrarna under en allt större del av året.

Natur och Miljö framhåller att det i lagstiftningsarbetet bör uppmuntras till en övergång från konstgödsel till ekologiska metoder inom lantbruket. Av dessa metoder är gödsling med stallgödsel centralt, och bruket av stallgödsel får därför inte förhindras med fosforförordningen. Logistiska problem med behovsprövad spridning av stallgödsel bör fortsatt ses över och underlättas med lagstiftning. Det samma gäller metoder för förädling och separering av fosfor från stallgödsel, i syfte att underlätta en mera behovsprövad gödsling. Vi vill ännu framhålla att arealkriterierna för spridningslov av stallgödsel inte alltid fungerar ändamålsenligt i praktiken och behöver ses över. Det skulle vara viktigt att förutom areal som kriterium för spridningslov, se till att stallgödseln de facto sprids i tillräcklig utsträckning över arealen som angetts, och förstås också enligt växternas/jordmånens behov gällande både fosfor och kväve, och inte enbart kvävet.

Vi vill till sist lyfta perspektivet till en högre nivå och påminna om att det finns forskning som visar att Europa kunde klara matförsörjningen år 2050 med ekologiska metoder utan konstgödsel genom fyra huvudsakliga förändringar: minskad köttkonsumtion, återinförsel av humangödsel (framförallt urin) till lantbruket, lokalt anpassade ekologiska växtföljder där kvävefixerande baljväxter ersätter kvävekonstgödsel samt en återkoppling mellan djurhållning och växtodling så att stallgödsel kan recirkuleras lokalt. Det skulle vara viktigt att lagstiftning utarbetas så att en utveckling gentemot dessa förändringar åtminstone inte försvåras i onödan.

<https://www.naturochmiljo.fi/lar-dig-mer/vara-publikationer/fardplan-for-hallbart-jordbruk/>

Reshaping the European agro-food system and closing its nitrogen cycle: The potential of combining dietary change, agroecology and circularity, (tidskriften One Earth):

[https://www.cell.com/one-earth/fulltext/S2590-3322\(21\)00289-X?returnURL=https%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS259033222100289X%3Fshowall%3Dtrue](https://www.cell.com/one-earth/fulltext/S2590-3322(21)00289-X?returnURL=https%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS259033222100289X%3Fshowall%3Dtrue)

Vänliga hälsningar

Camilla Sederholm, verksamhetsledare, Natur och Miljö r.f.